

Приказ књиге Давида Албахарија, Ћерка, Стубови културе (2010)

Премда нови роман Давида Албахарија носи једноставан наслов, ствари се већ на првим његовим страницама прилично компликују, стога што (неко ко може да буде) ћерка преузима улогу љубавнице. Поменута замена улога основа је заплета овог романа, чија је структура у сржи дводелна, иако праве формалне поделе на два дела нема. Док је у његовом првом делу у средишту однос ожењеног седокосог професора и ћерке његовог колеге, који се развија на сасвим обичном путовању од Новог Сада до Београда, што постаје необично од ненаданог изласка из воза и ноћења у инђијском хотелу, у другом се двојица колега суочавају, а девојка бива стављена у други план као посматрач њиховог сукоба. Промена централних ликова доноси и промену смисаоних акцената причања, те тако причу о сексуалности и порнографији из првог дела, у другом смењује тематизовање (очинске) посесивности. Једино што остаје константно јесте апсолутно неразумевање као спона међу ликовима и неизбежни цитати Сантајане, филозофа чија су дела опсесија двојице професора, а чије реченице прате радњу, понегде у отвореном нескладу са оним што се збива.

У Ћерки је говор о сексуалности нераздвојан од говора о порнографији. Игром случаја доведени у хотелску собу у Инђији седи професор и млада девојка доживљавају љубавну авантуру утроје, где улогу трећег на себе преузима телевизија, тј. порнографски филм који се емитује. У мислима и телима главних јунака тако почиње непрестано смењивање сексуалног односа са симулакрумом човека и његовом пројекцијом у реалности – управо тако, збркано, да у једном тренутку више не буде јасно ко је ту чији симулакрум. Порнографски филм, та трагикомедија „лабиринта људских удова“ претаче се у стварност, неретко уз бизарности и морбидности које у њему нису страшне јер су на нивоу као-догађаја. Необичан је, а још више језив порнографски сношај са пробуђеним мртвацем поред његовог (тј. њеног) ковчега, а можда је од свега необичније што двоје јунака романа као да опонашају тај однос (да ли нехотице?) када професор с девојком која је заспала започиње сексуални ритуал. Вођење љубави ту није због љубави, секс ће се у једном тренутку пожелети и „зарад симетрије“. Управо тобожња чежња за симетријом дешавања долази од упијања видео-материјала и жеље да нешто буде „као на филму“, што се увлачи под кожу и конституише поглед на стварност (и, даље, отежава оријентацију у њој).

У другом делу, отац девојке једним продорним погледом „сазнаје“ шта се на путу збило. Потоњи сукоб би се тако, макар на први поглед, могао узети као слабо мотивисан – како

отац може бити толико сигуран у оно у шта сумња? Па ипак, изгледа да очинска посесивност једва чека да оптужи за отмицу онога што хоће да поседује, а та се оптужба у овом случају показује оправданом. И како има части (у посесивности је ваљда мора бити, јер је увреда већа што је човек себичнији), долази до гротескне сцене двобоја два стара професора, која у себи садржи и нешто карневалског духа. И поново подела на публику (студенти, дилери, џепароши, шпијуни) и актере (два професора) – филмска сцена, фарса и пародија.

Давид Албахари је писац довољно искусан да када говори о порнографији не пише порнографски, већ приповеда духовито, вешто се штитећи од банализовања, с једне, и вулгарног израза, с друге стране. Он одржава дистанцу према приповеданом уз помоћ црног хумора и ироније, донекле измештене тачке гледишта која дешавања боји апсурдом. Понегде прича поиграва на ивици уверљивости стога што је у њој много чудних случајности и та би јој се замерка, чини се, могла ставити. Па ипак, верујемо да је она таква како би се још једном потцртала не-разлика између онога што обично гледамо на филму и што доживљавамо у стварности.

Пасус-роман Албахарија ни у Ћерци, као ни раније, не претендује на заокруженост – прича је тек исечак стварности (заправо другог степена реалног, који се отелотворује у причању) и почиње без стварног повода да почне тамо где то чини, а тако се и завршава. Ћерка представља наставак Албахаријевих постмодернистичких трагања, у којима писац остаје доследан у проблематизовању стварности и неповерењу у моћ причања. Он и овде остаје веран приповедању у првом лицу и непоузданом приповедачу. Тај непоуздани приповедач негда не зна шта је стварно а шта измаштано, и како прича више одмиче чини нам се да је све стварно измаштано; он не контролише своје приповедање, што на појединим местима открива његова зачуђеност над сопственим речима и током мисли, где причање о догађајима прате стални наноси есејистичког говора.

С поетичке стране, дакле, ако се изузме извесно тематско померање у односу на ранији пишчев опус и евентуална назнака тезе да је и писање романа нека врста порнографије, што се да учитати у последње странице Ћерке, нема у овом делу новина – ту је све оно што од Албахарија углавном очекујемо. Коначно, ако се поетичка новост узме као мерило вредности дела, Ћерка високу вредност не поседује, мада је и овај роман, сам за себе, добар и нимало лошији од већине претходних остварења овог писца.